

SLOVENSKI NAROD.

Jaka vsak dan ponedeljek, izimno nedelje in praznike tar velja po pošti prejemati za avstro-ogerske države za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 18 gld., za četrt leta 8 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. na mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje države toliko več, kolikor poština znaša.

Za osnamlila plačuje se od št. 1. do št. 10. po 6 kr., če se omenijo jednokrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se jasno funkcionirajo. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je na Kongresnem trgu št. 12.

Uredništvo naj se blagovoljno pošilja naročila, reklamacije, osnamlila, t. j. vse administrativne stvari.

Vseslovenski shod.

Lepa narodna manifestacija, velepomembni vseslovenski shod, je končan, in vsi želimo od srca, naj bi bil z njegovimi sklepi položen temelj boljši prihodnosti slovenskega naroda, zlasti zunajkrajnih Slovencev.

Svoje večerajšnje poročilo nam je popolniti že v toliko, da navedemo, kar so govorili poročevalci o posamičnih nasvetovanih in s tolikim navdušenjem vzprejetih resolucijah.

O splošnem političnem položaju je govoril državni poslanec dr. Ivan Šušteršič, kateri je povdarjal, da smo Slovenci prisiljeni, voditi realno politiko, in da zategadelj ne moremo zanašati se na besede, ampak moramo videti dejanja in sediti po dejanjih. Politični položaj v Avstriji morda še ni bil tako samofan, kakor je sedaj. Obstrukcija je ustavila zakonodajni stroj in nihče ne ve, kako se spravi v tir. Zadnje zasedanje drž. zbora je važno, ker se je docuglo zjedinenje vseh slovenskih in hrvatskih poslancev, in ker se je ustanovila parlamentarna večina. „Slovanska krščansko narodna zveza“ se je ustanovila na podlagi skupnega programa in upati je, da se doseže na tej podlagi tudi skupno delovanje vseh stanov, saj je prav obranitev delujočih stanov najvažnejša naša naloga. Zjedinenje poslancev se je zgodilo v pravem hipu. Tisti dan, ko se je ustanovila „Slovanska zveza“, je Badeni podal ostavko, katere cesar ni vzprejel, in to pomeni preokret v notranji politiki. Badeni je bil Mladotčebom obljubil jezikovne naredbe, Nemcem pa je bil obljubil, da brez njih privoljenja Čehom ničesar ne da. S tem, da cesar Baderijeve ostavke ni vzprejel, je vlada dobila proste roke napram Nemcem, toda Badeni se vzlic temu ni hotel oklepeti proti njega volji ustanovljene večine, ker bi mogla odločilno uplivati na vladne ukrepe. Badeni je skušal večini pridržati nemškoliberalne veleposestnike, da z njimi paalizuje težnje Slovanov, a ker večina veleposestnikov ni hotela mēse, pridržali so se veleposestniki obstrukcionistom. Obstrukcija se ne obrača samo proti jezikovnim naredbam. Nemci so začeli obstrukcijo, ker vidijo, da utegne biti konec nemškoliberalni in laškoliberalni hegemoniji, zato so se združili in začeli boj proti vladi, proti ustavi, da, proti državi. Nemci vedo, da rase njih moč, če parlament ne funkcionira, ker imajo na svoji strani birokracijo. Prav zato pa je večina rekla, da jej ne radcatuje, ako se v drž. zboru sklepsjo v njenem duhu pisani zakoni, ker črke so mrtve, ampak je zahtevala, naj vlada dokaže, da stoji na stališčih večine in sicer s tem, da v njenem duhu administrira. To je glavna zahteva desnice, a doslej še ni dognano, če jo vlada akceptira. Čas še ni prišel, da bi se o državniku Badeniju mogla izreči zadnja beseda. Mož je nekaka sfinga. Ukrenil je že mnogo bistveno nasprotujočih si rečij, katerih ni nihče pričakoval. Ko je večina hotela stopiti v akcijo, lovil je Badeni obstrukcioniste. Morda je res mislil, da bo mogel z njimi vladati, ali pa jih je hotel za nos voditi. Ko se mu nameravana sprava mej Čehi in Nemci ni posočila, kar je za nas Slovence in Hrvate prava sreča, začel se je pogajati z desnico. Sporočil jej je, da se hoče v prihodnje nanjo opirati, a dobil je odgovor, da ni dovolj, če se on hoče, nego je že vprašanje, če pusti desnica, da se bo naujo opiral. Pogajanja so bila seveda zaupna, a povedati se sme, da niso dovedla do uspeha, ker iz Baderijevih ust ni bilo dobili konkretnih obljub. Kdo ve, kako se razmere razvijejo. Slovenci ne smemo biti optimi-

stični, da, pripravljani moramo biti na eventualno večletno, najcstrejšo opozicijo. (Viharno pritrdjevanje. Klici: Pripravljani smo! Abzug Badeni!) Si vis pacem, para bellum! Pokažimo trdi Slovenci vladi jednokrat zobe! Morda ne pride do tega, a pripravljani moramo biti. Zaveznike imamo zveste, program desnice je tudi naš slovenski program, zato upamo, da izpolni večina naše nade, da ostane skupaj, in bo izvrševala svoj program, jamstev boljši prihodnosti pa iščimo v sebi, s tem, da smo jedini, da smo zvesti svojem programu, da vsak izmed nas deluje na blagor ubogega našega naroda. Mi zahtevamo samo pravico in jo dajemo tudi drugim, zato bo z nami on, v čigar rokah je usoda vseh narodov, Bog.

* * *

O jezikovnem vprašanju je poročal državni poslanec dr. Andrej Ferjančič takole.

Veselslavni shod! Kadar se bode pisala zgodovina, kako sta se slovenski in hrvatski narod v Istri bojevala za svoj narodni obstanek, omenjal bode pisec današnjega dne, kakor tistega, na kateri so prihтели iz cele domovine možje v slovensko središče, belo Ljubljano, da sedeljujejo pri sklepkih, katere jim narekujejo politične razmere, da obranijo svojo narodnost, in zaprečijo, da se pogrezne na jedni strani v Nemštvo, na drugi v Italijanstvo.

Prišli ste tudi vi, naj vas prav razločuje in razortžuje mišljenje v posameznostih, in zgodovinar bode moral pritrditi, da mej Slovenci, kadar gre za obrambo njih narodnosti, ni strank, ampak so vsi jedini.

Od časov slovenskih taborov nismo imeli Slovencev tako veličastnega shoda, in ta shod radkričuje tudi največji tabor, ne po svojem številu, ampak po izbrani udeležbi, in da so zastopani vsi stanovi in vse pokrajine, in malone vse občine širne slovenske domovine.

Sila časa nas je zjednila in sila časa nas je skupaj dovedla, da damo odgovor na ošabne besede in dejanja naših narodnih nasprotnikov. V spominu Vam je, da se nam je na shodu Nemcev v Celovcu zaklicalo, da so Nemci „ljudstvo gospodov“. Tej širskustnosti nasproti odgovarjamo, da mi nismo „ljudstvo hlapcev“ in da hočemo biti jednakovrni in jednakovrni z vsakim drugim narodom v Avstriji.

Najodličnejši znak vsacega naroda in narodnosti je pa jezik. Jezik izgubljen, je narodnost izgubljena, in pogubljen narod je le gnojilo drugim narodom. — Zato se je od nekdanj tolika veljava pri vseh narodih polagala na obrambo in obranitev jezika.

Odkar imamo v Avstriji ustavno življenje, vedno je bilo jezikovno vprašanje predmet razprav na shodih in v društvih, in ni ga bilo slovenskega tsbera, kjer bi se ne bile zahtevale pravice slovenskemu jeziku.

Jezik slovenski ima slavno zgodovino. Pred tisoč leti sta se ga posluževala slovanska blagovestnika Ciril in Metod, da otmeta slovanske narode iz tmine paganstva. Učenjaki domači in tuji hvalijo njegove bogastvo in lepoto. Na svoj jezik smo torej lahko ponosni. Nemška brezobzirnost zatirala je narod naš in jezik, a zatrla ga ni, vtesnila nam je domovino, a uničila je ni in kar nam je je ostalo, to hočemo braniti in ohraniti. Že to nam daje pravico in dolžnost braniti svoj jezik. A to bi danes, v časih narodne silovitosti

ne zadostovalo, da nimamo tudi zakonito zajamčene pravice, gojiti svojo narodnost in svoj jezik, in zahtevati za nj iste pravice, kakor jih vživa v Avstriji vsak drug jezik.

Po nesrečni vojski l. 1866. razdelila se je Avstrija na dve polovici, v naši polovici naj bi gospodovali Nemci, v drugi Madjari! Dala se nam je ustava l. 1867. in v ustanovnih določbah bili so Nemci radodarni. Vsprejela se je kakor člen 19. v temeljni zakon o splošnih pravicah državljanov določa:

Vsi narodi v državi so jednakovrni in vsak narod ima neprekršno pravico, da ohrani in goji svojo narodnost in svoj jezik.

Država priznava jednakovrnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenju.

V deželah, v katerih stanuje več narodov, naj so javna učilišča tako uravnana, da vsak narod, ne da bi se silil učiti drugega doželnege jezika, dobi potrebna sredstva za omiko v svojem jeziku.

Nemci so mislili namreč, po umetnem volilnem redu nam je itak gospodstvo v Avstriji zagotovljeno za vse čase, in pravice, katere pripoznamo drugim narodom, se itak ne bodo zahtevale in izvršile. Napravili so račun brez krčmarja. Dokler so deželni zbori pošiljali poslance v osrednji parlament, je bilo Slovanstvo po številu slabo zastopano. Ko so prišlo l. 1873. neposrednje volitve, prišlo je Slovanstvo okrepljeno v državni zbor in volilna reforma preteklega leta je slovanstvo zastopstvo zopet pomnožila.

Vselej so slovanski poslanci zahtevali pravice svojim jezikom in čem številnejši so prihajali v državni zbor, s tem večjim naglasom in uspehom.

In najnovejše volitve izvile so Nemcem gospodstvo iz rok.

To jih boli, tega ne morejo prenašati oni, ki so vajeni gospodovati. V zadnjem državnem zboru določila so se Nemcem le druga mesta, prva mesta zavzemali so poslanci večine. Videlo se je Nemcem, kako neznosno jim je to in ugibali so, kako bi dali duška svoji nevolji.

Prišlo so jezikovne naredbe za Češko in potem za Moravsko. Te so bile Nemcem le povod in izgovor za obstrukcijo. Ker so jezikovne naredbe popolnoma utemeljene v osnovnem zakonu, niso jih mogli pobijati z razlogi, pričeli so toraj ropotati in tako so ustavili parlamentarno poslovanje in zakrivilo, da se marsikatera koristna stvar ni mogla rešiti.

Jezikovne naredbe toraj niso bile vzrok, ampak samo izgovor za obstrukcijo. Vzrok obstrukciji je marveč to, da se je Nemcem prevlada izvila iz rok. Spominjam se zopet tistega koroškega poslanca, ki je rekel, da so Nemci ljudstvo gospodov, pri ravno isti priliki je rekel, „da Nemci morajo do gospodstva priti“. To je tedaj pravi vzrok obstrukcije.

Jezikovne naredbe so samo to v obliko zapovedi spravile, kar se je na Češkem in Moravskem pri sodiščih in uradih malo da ne do pičice že prej vršilo.

Mi Slovenci smo silno na slabšem, kar rabo našega jezika v uradih zadeva, — izvzemši na Kranjskem, — ne vživa slovenski jezik po drugih pokrajinah in tako tudi hrvatski v Istri skoraj nikake veljave.

Mi zahtevamo iste pravice za svoja jezika, slovenskega in hrvatskega, kakor jih pripoznavajo češke naredbe češkemu jeziku.

Ni nam pa na misli, da bi zahtevali, da morajo vsi uradniki, tudi oni, ki poslujejo v nemškem delu Koroške in Štajerske znati slovenski; odločno pa moramo to zahtevati od onih, kateri poslujejo med slovenskim prebivalstvom in odločno moramo zahtevati, da znajo hrvatski oni, kateri poslujejo med hrvatskim prebivalstvom.

In to zahtevati imamo ravno sedaj najtehtnejši vzrok.

V zadnji dobi so se sklenili novi civilnopravdni zakoni, kateri napravijo cel prevrat v pravosodstvu. Doslej so se razsojale pravde na podlagi pisanih govorov, na podlagi mrtve črke. Odslej nastopi ustno postopanje, razsojanje na podlagi žive besede. Kako naj se to vrši, če sodniki niso popolnoma zmožni jezika strank? Odločno bi morali protestirati in uporabiti vsa sredstva proti temu, če bi se poskusilo s strankami občevati posredno, s pomočjo tolmačev, ali če bi se poskusilo zapisovati izjave strank v drugem jeziku in ne v istem, katerega so stranke govorile. In da se to doseže, mora vlada strogo paziti na popolno znanje jezika pri prositeljih in že nastavljenim uradnikom, nezmožnim našega jezika, zapovedati, da se ga v določenem roku priučijo in izkažejo, da so se ga priučili.

Take zapovedi so se od nekdanj dajale in toraj tudi niso nove v naredbah za Češko in Moravsko. Kako je skrbljivo za slovenščino in oziroma hrvaščino v šoli, to bodo pojasnjevali govorniki iz Štajerskega, Koroškega in Primorskega. Največja krivica se nam godi v šoli s tem, da po večam nemški in laški zastopi in oblasti določajo o naših šolah. Na odločilna mesta v šolstvu nastavlja se moške, ki večkrat še našega jezika niso zmožni ali so naši poznani in odkriti nasprotniki. Mi moramo zahtevati, da bomo o svojem šolstvu sami odločevali, kakor prepuščamo Nemcem in Italijanom, da si svoje šolstvo sami urejajo, mi zahtevamo avtonomijo v šolstvu, ker naši narodni nasprotniki le zavirajo zdravi razvoj našega šolstva.

Nadalje je silna krivica, ki se nam godi na šolskem polju, ta, da se slovenski in hrvatski otroci po nasilstvu in zvijači silijo v nemške in laške šole društev „Deutscher Schulverein“ in „Lega nazionale“. Ukreniti se mora po zakonu, da je to nedopustno, in da vsak otrok mora dobivati nauk v svojem materinem jeziku.

Zahtevamo dalje, da se tudi v javnem življenju našemu jeziku dá tista veljava, ki mu gre po zakonu. V tem oziru naj samo omenim, da pri tako eminentnem javnem občilu, kakor so železnice, še slovenskih in oziroma hrvatskih imen nimajo v imeniku postaj. Imel sem priliko pritoževati se v državnem zboru, da se je odklonila neka poslatev po železnici v Kamnik, češ, da postaje Kamnik ne poznajo.

Veslavni shod! Trideset let je, odkar nam je v temeljnih zakonih enakopravnost zajamčena in še sedaj, se moramo zavsako drobtino pravice našega jezika tojevati. Prišežena dolžnost vsake vlade je izvesti ustavo in tako ne odnehamo, dokler se nam ne izvede enakopravnost. Z jezikovnimi naredbami za Češko in Moravsko storil se je jeden korak naprej v tem oziru, od katerega pa mi Jugoslovani nimamo koristi in zato smo hvaležni, da je princ Švarcenberg pred svojimi češkimi volilci naglašal, da jezikovne vredbe, kakor so se dale za Češko in Moravsko morajo se raztegniti na vse druge narode in osebno na Slovence in Hrvatse, sicer se to vprašanje ne spravi z dnevnega reda. Enakopravnost se mora izvesti, naj je Nemcem in Italijanom prav ali ne, to veli temeljni zakon, to je potreba in zahteva naših probujenih narodov in vedeli si jo bomo izvojevali!

Prečitela se bode tem mojim izvajanjem primerna resolucija in prosim, da se sprejme.

* * *

O primorskih razmerah, specijalno o tržaških in istrskih je govoril državni poslanec Vekoslav Spinčič.

Omenil je, da spada Istra šele 100 let k Avstriji. Jediní vzrok, da se istrski Slovani tega veselijo, je ta, da so zdaj združeni s slovanskimi brati pod jedno krono. Drugega uzroka, veseliti se združenja z Avstrijo ni, kajti istrskim Slovanom se je pod vlado beneške republike dosti bolje godilo, kakor se jim godi dandanes. Pod republiko tiskale so se v Benetkah slovanske bogoslužne knjige, republika je vzdrževala šole, v katerih so se za hrvatsko prebivalstvo izobraževali hrvatski duhovniki. Kar j

pod republiko obstojalo stoletja, to se sedaj preganja kot zločin. Dandanes se glas istrskih Hrvatov in Slovencev ne čuje, a če nas čujejo, preganjajo nas, katerim se godi krivica, ne tistih, ki krivico delajo. Ne dajmo se torej zapeljati po sirenskih glasovih! 14 let so nas za časa Taaffea vlekli za nos in nam niso ničesar dali, a zdaj, za časa Badenija, se nam godi hujše, kakor kdaj poprej. (Burno pritrjevanje.) Razmere so neznosne. Konec 19. veka še nimamo niti ljudskih šol. Tržaški Slovenci zahtevajo že 14 let za 1300 slovenskih otrok slovensko šolo, a merodajni krogi se roditeljem samo rogajo, dočim je ministerstvo telegrafično zaukazalo ustanovitev nemške šole v Ljubljani. V Istri je 17.000 hrvaških otrok, kateri sploh nimajo šole, kar je pa šol, so največ le zaradi poitalijančevanja mladine. Boj za hrvatsko gimnazijo v Pazinu traja že desetletja. 185.000 Hrvatov in Slovencev v Istri nima nobene slovanske srednje šole, nima je celo Primorje, kjer živi 400.000 Hrvatov in Slovencev. Hoče se, naj ostane naš narod v tmini, šole pa naj vzgajajo izdajice naroda. Pri uradih je vse italijansko in nemško in tudi napisi so taki, kakor da je Primorje italijansko-nemška pokrajina. Zadnji tak napis se je napravil v Rojanu. To žali, to boli, — čas je, da se začne delo. (Burno pritrjevanje.) Občinam dopisujejo uradi samo laški ali nemški in le prisiljeni hrvatsko ali pa slovensko. A tistim občinam, ki silijo urade, da jim morajo hrvatski ali slovenski dopisovati, se vlada maščuje na ta način, da pomaga narodovim sovražnikom v občinske zastope. Tako se je zgodilo v Lovranu, tako v Vepriacu, tako v Pomjanu. Ako laški občinski zastop zapravlja denar, ako dela sleparstva, vlada se za to ne meni, ako pa se slovenski ali hrvatski zastop le gane, je že razpuščen. V slovenskem Pomjanu je bil novi zastop razpuščen, še predno je začel delati. Začasna uprava se je izročila laškemu uradniku; prideljena sta mu dva moža, katerih jeden pripada slovenski, drugi laški stranki, za občinskega tajnika pa je bil nastavljen največji laški rogovilež. Tako dela Badeni na Primorskem! (Viharna demonstracija. Klici: To je pravica! Pereať Badeni!) Pri sodnih oblastvih je v jezikovnem oziru nekoliko bolje, ne morda po zaslugi vlade, ampak po zaslugi naših odvetnikov. Kako je pri sodiščih in stvarnem oziru, o tem se ne sme govoriti, primerjati pa se sme postopanje drž. pravdnistev proti Hrvatom in Slovincem. Proti Lahom je drž. pravdnistvo nezasišano popustno, Slovence toži za malonkosti, da s tem dokaže, da smo mi vsega krivi, kar se zgodi. Tacega obtoževanja in obsojanja še nismo doživeli do vlade Badenijeve. V Rovinju ne dobé hrvatske stranke in hrvatski odvetniki niti hrane ni stanovanja, kar je prosti barbarizem. (Burno pritrjevanje.) Hrvati in Slovenci smo tuji v svoji lastni domovini, a naši sovražniki, katere hrani naš narod s svojimi žulji, nastopajo proti nam, kakor da so z orožjem zavzeli našo deželo in glavna opora so jim uradniki. Nahajajo se tudi pošteni uradniki, toda prej ali slej se pod pritiskom naših Stambulovljev uklonijo i oni. Prišlo je tako daleč, da so zdaj že lopovi na krmilu, da se širi brezverstvo, da se širi anarhizem. (Burno pritrjevanje.) Za časa beneške republike spoštovali so vsaj naš jezik, zlasti v cerkvi, zdaj pa se vlači politika tudi v cerkev, da se hitreje ubije hrvatski in slovenski narod. Mladi duhovniki se vzgajajo v laškem jeziku in v laškem duhu, v slovanske župe se pošiljajo jezikovno nezmožni duhovniki. Slovani v Istri so v cerkvi na slabšem kakor divjaki v Afriki. (Burno pritrjevanje in klici: Istina!) Divjakom se pošiljajo misijonarji, da jim božjo besedo oznanjajo v njihovem jeziku, Hrvatom pa laški duhovniki prepovedujejo hrvatski moliti. V opravičevanje teh nezasišanih razmer služita zlasti dve sredstvi. Slepari se pri ljudskem številjenju, pri katerem uradniki kar cele slovanske vasi zapisujejo kot italijanske, in slepari se pri občinskih, deželnozborskih in državnozborskih volitvah. Kadar Slovani kaj zahtevajo, pa se vlada sklicuje na ljudsko številjenje in na izid volitev, češ, saj vas ni. Samo vsled nezakonitega postopanja je padel slovanski kandidat za V. kurijo v Istri in je padel Nabergoj v Trstu. Da, Nabergoja so brez uzroka izključili iz tržaškega občinskega sveta, kakor so v Istri že mnogokrat izključili soglasno izvoljene poslance, ne da bi bila vlada le črhnila. V Istri se je uvedel zakon o šolskih taksah, da bi naši ljudje ne želeli šol. V tacih razmerah se ni čuditi, če propadamo. Kmalu, kmalu bomo klicali: Caesar, morituri te salutant! Primorje je pri-

pravljen za priklopljenje k materi Italiji. (Viharno pritrjevanje. Klici: Tako je!) Lahki ne delajo več z bombami in petardami kakor nekdanj, ker jim ni treba, saj delajo sedaj zanje oni isti, na katere so Lahki svoj čas metali bombe in petarde. Vlada se sklicuje na neke dogovore in na višje ozire. Mi ne priznamo nobenih dogovorov in ozirov, po katerih bi Lahki morali imeti vse, mi pa nič, ne priznamo dogovorov in ozirov, radi katerih bi se morali zakoni teptati in bi bil naš narod obsojen na smrt. To bi bila nemoralna nad nemoralo, toliko bolj, ker se politika v Primorji vodi čisto po jako nizkih ozirih (Pitrjevanje in klici: Res je!) To stanje preneha popolnoma šele tedaj, kadar bomo Slovenci in Hrvati složni svobodni in neodvisni. V hrvatskem saboru je opozicija sprožila misel, naj se prosi cesar, da zjedini vse naše pokrajine, na spas naroda in uvrščenje monarhije. To bi bila še najboljša resolucija; ne zanašajmo se pa na druge in delajmo za našo bodočnost z vsemi silami. Bodimo jedini in složni in necessarii, spoštujmo mej seboj vsako prepričanje in delajmo vsak po svojih močeh za rod, in dubiis libertas v vsem in v vsakem pa naj nas vodi prava ljubezen, in omnibus caritas. (Frenetično ploskanje.)

* * *

O goriških razmerah je poročal dr. Alojzij Franko tako-le:

Pripravljali odbor za Goriško poveril mi je častno nalogo, da govorim na vseslovenskem shodu v imenu našega naroda na Goriškem. Moja naloga bo, predložiti Vam v kratkih potezah sliko našega narodnega življenja in trpljenja in povedati na ves glas, kako naš narod misli in kako čustvovanje se ga je polastilo vsled neznosnih naših političnih razmer.

Ravno sedaj je leto minulo, odkar je ministerstveni predsednik grof Badeni na Predelu stopil na tla naše ožje domovine. Njegovo potovanje po naši kraji Seški dolini od Predela do Gorice bil je jeden sam veličasten slavnosten sprevid, kakršnen se sicer prireja samo vladarju. Vozil se je skozi same slavoloke, mej mlaji in zastavami; od vseh krajev vrelo je ljudstvo skupaj; iz najoddaljenejšega gorskega sela in iz zadnje planinske kočje drviljo je ljudstvo skupaj na državno cesto pozdravljat ministerskega predsednika. Staro in mlado, moški in ženske, s kraja vse je tekmovalo v izročih ljubezni in vdanosti, vse je odpiralo svoje počteno slovansko srce in s kipečim navdušenjem pozdravljalo grofa z iskrenimi „živio“. Naše ljudstvo ni videlo v ministerskem predsedniku samo prvega svetovalca presvetle krone, marveč tudi ministra rešitelja, rešitelja iz neznosnih političnih odnošajev. Zato mu je naše ljudstvo letelo trumoma nasproti. Naše ljudstvo je upalo, da bode grof Badeni na svoje oči videl, da razmere v naši deželi niso take, kakor se poljubi elikati jih tržaškemu namestniku; naše ljudstvo je pričakovalo, da bode grof Badeni, spoznavši pravi značaj naše dežele, našel tudi pravo politiko in odpravil kričečo krivico, ki se našemu narodu godi.

Ja grof Badeni je videl in slišal in se prepričal, da je prebivalstvo naše dežele po svoji večini zavedno slovansko, in da se mu godé čitne politične krivice, in več kot jedenkrat prišla je iz ust ministerskega predsednika beseda, ki je posjala v naše žalostne politične razmere kakor solčni žarek izza temnih oblakov.

Leto dai je minilo od onega slavnostnega sprevida, od onih danj upanja in pričakovanja, zaupanja in obljub, ali ostalo je vse pri starem. Ne! Ni ostalo vse pri starem. V dveh ozirih so se razmere korenito izpremenile.

Poprej je namreč brila od tržaške rumene biče sem čez slovenski del naše dežele mrzla, neprijazna sapa, sedaj dvignila se je divja burja. Poprej so topli naše ljudstvo s šibo, kakor negorednega otroka, sedaj spletajo biče in jih vihtijo nad njim kakor nad sužojim hlapcem. Poprej so izvrševala misija tržaškega namestnika politična oblastva, sedaj mora pa še državno pravdnistvo pomagati dokazati, da je narod slovenski narod barbarov. Tržaško rimskoništvo izpremenilo je svojo taktiko. Oao nam stoji nasproti kakor kaka stranka. Sedaj gre za to, navzgor dokazati, da so Slovenci barbari; nevarni tujemu življenju in imetju in javnemu miru. In v to svrhu se je poklicalo na pomoč državno pravdnistvo, to morajo dokazati sodišča! Gospoda moja! To je

➡ Dalje v prilogi. ➡

najgrše, najpodlejše in najverednejše sredstvo v političnem boju, ker se tega orožja more poslužiti le nasprotnik-mogotec.

In državno pravičnost izvršuje izvrstno svojo novo nalogo. Čitali ste gotovo, kaka vrsta sodnih preiskav, obtožb in obsodb se je vsula v zadnjih mesecih na goriške Slovence. Predmet dotičnim kazenskim zadevam bil je večinoma malenkosten, tak, da bi se pri nasprotnikih smatral kot otročarija. In državno pravičnost imelo je večinoma smelo. Naše okrožno sodišče si je namreč, hvala Bogu, vkljub vsemu hujskajočemu pisarenju nasprotnih nam časopisov in neprestanemu obrakovanju od strani sovražnega prebivalstva, obranilo toliko samo stojnosti, da ne vidi v vsakem Slovincu, ki ga državno pravičnost postavi pred sodni stol, barbara. Ali čudo bi ne bilo, ako bi se končno počutila tudi naših sodnikov vera, da je Slovenec divja zver, saj so tudi sodniki ljudje, ki žive v vsakdanjem občevaranju s skrajno sovražnim nam prebivalstvom.

Tam pa, kjer je imelo državno pravičnost srečo s svojimi obtožnicami, tam vidimo nekaj zanimivega. V onih slučajih, v katerih so bili Slovenci obsojeni, bili so proti njim kot priče skoro vedno — policaji, mestni in državni, žandarji in lastni lastni politični uradniki. Opozorjena samo na slučaj učitelja Golje, ki mi je ravno na umu.

Tudi se posnema iz podatkov kazenskih razprav v onih slučajih, v katerih so bili Slovenci obsojeni, da so bili obsojenci večinoma izživani v sled zasramovanja sovražnega nasprotnega prebivalstva in v sled netaktnega ter nepriznane postopanja vladnih organov, policajev, žandarjev in uradnikov. Poglejte n. pr. slučaje št. Andreških, št. Peterskih, Vrtojbenskih, potem Solkanških, Grgarskih, Čepovanskih in Trnovskih fantov. Ta poslednji slučaj je prezenimiv, da ne bi si dovolil, navesti vam ga podrobneje. Za goriško okolice odredjen je bil vojski nabor. Le-ta se je vršil vsako leto na kraju, da je bilo Solkanškimi in gorskimi fantovi iti skozi mesto. Letos niso hoteli Lubi dopustiti, da bi slovenski fantje šli skozi mesto. Poklicali so vlado na pomoč, da to prepreči. In vlada je res vstrela tej želji naših nasprotnikov. Ko pridejo določenega dne naši solkanški in gorski fantje pred goriško mesto, vidijo v svoje veliko začudenje, da so sprejeti od vojakov z nasajenimi bajoneti. Višji politični uradnik stopi pred fante ter jim reče, da ne pridejo k naboru skozi mesto, ampak da se bo isti vršil na Goriškem. Fantje, razžaljeni v svojem mladeniškem ponosu, ker se jim je zadržal vstop v mesto kakor razbojnikom ali tatovom, obrnejo hrbet in gredo domov. V tem, ko je politični uradnik parlamentiral s slovenskimi fanti, je pa v senci bajonetov lažila in razgrajala goriška fakirja in Slovence zasramovala; zgodilo se seveda ni nobenemu nič. Kaj se je zgodilo pa s fanti? Iste so bili klicani na odgovor od politične oblasti in obsojeni od iste zaradi prestopka proti vojnemu zakonu v globi od 20—50 gl. Vseh obsojencev je nad 70 in vsa svota vseh glob iznaša nad 1300 gl.

Gospoda moja! Jaz vprašam, ali se tako postopa nasproti mirnemu in poštenemu prebivalstvu? Ali je to način, po katerem smejo javna oblastva postopati nasproti nam? Potem ni čudo, ako zavrú našemu ljudstvu, zlasti fantom kri, saj ne teče voda po njih žilah! Kadar se naši fantje rabijo v vojski, takrat naj gre na boj junaška kri, kadar pa stojijo nasproti političnemu uradniku, takrat naj imajo vodo po svojih žilah! Velikansko je državno pravičnost glede zaplemb naših časnikov. Ni ga skoraj lista, da ne bi bil konfiskovan. Zlasti zadeva ta sreča skoro vsako „Sočo“; zadnji petek je bila istega dne dvakrat zaplenjena.

In odkod ta strogost? V našem ljudstvu vrasla je ideja, izražena v gestu „svoji k svojim“. Naše ljudstvo je sklenilo, kaznovati svoje zasramovalce in zaničevalce s tem, da pretrga ž njimi vsako trgovsko zvezo. Naravno je, da je ta ideja našla odprto pot v naše narodne časopise. Isto je začelo ljudstvu odpirati oči in ga utrjevati v svojem sklepu. Naši nasprotniki spoznali so pa takoj nevarnost te ideje; bili so zadeti v najboljčutlivojšo stran. Hiteli so v Trst k svojemu visokemu zaščitniku in le-ta je našel kmalo pomoči. Začela so se mašiti usta našim časopisom in na ta način skušalo se je udušiti ljudsko gibanje, pogubno gospodarskemu obstoju nasprotnikov. Tako se postopa proti našim časnikom. Laški listi pa smejo svobodno zasramovati naš narod; oni imenujejo ne-

konfiskovani naš jezik *linguaggio barbaro*, nas pa potomce Atilove, torej barbare. In ako naši listi proti takemu pisarenju protestujejo in tako pisavo le omenjajo, se konfiskujejo.

Specijaliteta goriška so tudi hišne preiskave. Politični uradnik toži „Sočo“ zaradi razžaljenja časti. Za dotično razžalitev se precej časa ni zmešil; vložil je kazensko ovadbo, ko je bival tržaški namestnik v Gorici; predlagal je hišno preiskavo: ta se je hipoma izvršila, ali omeila se ni samo na uredniške prostore, preiskava vršila se je tudi v zasebnem stanovanju — tiskarjevem, ker so medta menili najti tam ruske rublje in veleizdajske spise, kajti o nas vseh gre glas, da smo podkupljeni z ruskimi rublji in da tramo rusko politiko.

Tako vidite, gospoda moja, se prijazno in pravično postopa proti Slovincem.

Ali tudi v nekem drugem obziru kaže nam vlada prijazno svoje lice.

V seji državnega zbora z dne 13. t. m. navedel je vladni zastopnik baron Czapka, odgovarjajoč na govore naših državnih poslancev o težnjah in pritožbah goriških Slovincov, nastopno: „25. marca popoldne je prišlo kakih 150 slovenskih fantov s kamenjem in palicami iz št. Andreža pred goriško mesto, da bi, kakor so sami izjavili, s silo vdrli v mesto.“ „Ob istem času so izkušali podgorski fantje napasti laški kraj Ločnik, kamor so bili izleteli mnogi Goričani.“ „Zvečer 25. marca je slovenski gimnazijec iz narodnostne mržnje z bodalom težko ranil mizarja; istega je obtožilo državno pravičnost zločina težke telesne poškodbe.“ Tako navedbe vladnega zastopnika. — Gospoda moja, na tem ni niti deseti del resnice. Ni namreč res, da je dne 25. marca popoldne prišlo 150 slovenskih fantov s kamenjem in palicami pred goriško mesto, da bi s silo vdrli v mesto. Ni res, da so sami priznali, da so imeli ta siloviti namen. Sodna preiskava je dognala, da je bilo k večjemu 30—40 fantov, da niso bili oboroženi s „palicami“, ampak da je le eden ali drugi imel v rokah šibo, kakor jih navadno nosijo šetjoči se fantje. Verodostojna priča je izpovedala, da je komaj vsak tretji ali četrti imel nekaj v rokah, mogoče kak kamenček. Ni dalje res, da so podgorski fantje izkušali napasti laški kraj Ločnik. Res je nasprotno. Istega dne so se namreč peljali trije podgorski fantje iz Furlanije skozi Ločnik. Tam so bili oni napadeni s zasramovanjem in insultiranjem, in naravno je, da niso bili tiho. Stvar se je pa tako resnikala, da so bili oni napadovalci. Najbolj merenljivo je pa naveden slučaj gimnazijca Žigona. Ta revez je prišel v kazensko preiskavo; bil je ne vem koliko časa v preiskovalnem zaporu, izgubil je šolsko leto. Obdolžen in potem obtožen je bil zaradi hudodelstva težke telesne poškodbe, češ, da je nekega laškega mizarja z bodalom ranil. Kazenska obravnava dokazala je pa sijajno nedolžnost Žigonovo. Sodišče ga je oprostilo, in je v svojih razlogih povdarjalo, da izvira po izvedeniškem izreku rana zabodenega laškega mizarja od bodala, da je pa dokazano, da Žigon sploh nikdar bodala ni imel; dalje, da bi bil Žigon raval le v silobranu, ako bi bil tudi res zabodel laškega mizarja, ker je bil napaden, zasledovan in se je moral braniti. Dokazano je torej, da Žigon ni zabodel Laha iz narodnostne mržnje.

Jaz vprašam, odkod je imel vladni zastopnik to poročilo? Očividno si tega sam ni izmislil, ampak to je prišlo od spodaj. In sedaj vprašam, kako si upa državni uradnik poslati na zgoraj tako naravnost neresnično poročilo? Dotični uradnik, ki je sestavljal ono poročilo, ni imel nobenega dokaza, da bi bil Žigon raval iz narodnostne mržnje, ker pred sodnim izrekom takega dokaza sploh ni. To je bilo morda samo njegovo zasebno mnenje in temu svojemu zasebnemu mnenju dal je obliko uradnega poročila. Proti takemu postopanju moramo odločno protestovati. Ako bi imela vlada le količkaj srca za nas in za pravico, odpravila bi mahoma dotičnega uradnika, ker on je storil svojo uradno oblast, on je naravnost prelomil svojo uradno prisego. —

Kaj naj rečem o volitvah, zlasti o zadnjih volitvah v državni zbor? Vlada se je skrito in očito postavila na stališče naših nasprotnikov. Ona je z vsemi silami delala v prilog nasprotni nam stranki in nam v kvar. Nerednostij in nezakritostij, ki so se izvršile proti nam, teh ni mogoče popisati. Čitali ste o njih deloma že po časopisih, deloma ste slišali o tem iz ust naših državnih poslancev, ki so

v državnem zboru o tem govorili. Mi bi skoro gotovo ne bili propadli v velikem posestvu, da bi ne bila vlada odločno potegnila z nasprotno nam stranko.

Tako so se razmere izpremenile od lanske slavnosti, s katero smo vsprejeli grofa Badenija.

Ali tudi v drugem oziru so se razmere izpremenile. Naše ljudstvo se je namreč prepričalo, da so politične obljube ministrov in drugih mogotcev samo hipno tešilo in prazne pesce; naše ljudstvo se je prepričalo, da vlada ne stori ničesar, da bi se odpravile kričeče krivice, in da nima niti volje niti moči, izvesti enakopravnost za nas. Naše ljudstvo je zadobilo sramotilno prepričanje, da ga smatra vlada za pleme nižje vrste v deželi in da vsled tega tudi tako zaničljivo ž njim ravna.

Naše ljudstvo je pa tudi sklenilo, postaviti se na svoje lastne noge in pomagati si samo iz sebe. Naše ljudstvo ima trdno voljo, otresti se nevrednega tujega jarma in odslej ne več klečé prositi, ampak odločno zahtevati, da se mu politični kruh ne reže več z nožem, ki ga brusijo v Trstu.

* * *

O koroških razmerah je poročal dež. poslanec Grafenauer, kateri je rekel, da so mej vsami Slovenci koroški Slovenci v največji nevarnosti. O kakih razmerah na Koroškem ni govoriti, ker tam sploh nobenih razmer ni, ker poznajo koroški Slovenci samo krivice. Povsod se zatirani in zaničevani in nemška prešaraost je prišla že tako daleč, da se je dr. Steinwender upal reči, da so Nemci „ein Herrenvolk“ in poklicani, da gospodarijo, drugi narodi pa da jim morajo tlačasiti. Dež. predsednik Schmidt Zabierow je bil primoran izreči v dež. zboru koroškem, da Nemci postopajo s Slovenci, kakor da slednji niso ž njimi ravnopravni, a nihče ni tega bolj kriv, kakor sam Schmidt. On ni znal Nemcev požlahtnjevati, zato ima zdaj divjake. Še huje kakor Schmidt je postopal bivši šolski nadzornik dr. Gobanz kateri je javno razglasil, da Slovenci na Koroškem nimajo pravice do občanka. Največja krivica se nam godi v šolah. Te so same ponemčevalnice. Po 13letni vojski priborili smo si dve šoli, na Jezerkem in pri Sv. Jakobu. Uradništvo nam je skrajno sovražno. Nastavljajo se jezikovno popolnoma nezmožni uradniki, in neki sodnik je sam priznal, da so pri polovici vseh pravnih sodb krivične, ker sodni uradniki niso zmogli jezika. Kakoga duba so uradniki, priča najbolje to, da se je začela disciplinarna preiskava proti vladnemu svetniku baronu Mac-Nevinu, kateri je na sumu, da je spravil v javnost tajno okrožnico ministerskega predsednika. Kakor nam sovražni uradniki, tako tudi dež. odbor, kateri je priznal nemščino kot svoj jedini uradni jezik in sili občine, da mu morajo nemški dopisovati, kar je drzno nasilstvo, proti kateremu Slovenci slovesno protestujemo. Razmere se ne bodo čez noč premenile, le počasi, zato pa je pred vsem potrebno, da se nastavi pravičen in nepristranski dež. predsednik.

* * *

O Štajerskih razmerah je poročal deželni poslanec dr. Ivan Dečko tako-le:

Nemila osoda združila je del slovenskega naroda z nemškim v eno deželo, Štajersko. Slovenci so tukaj v velikej manjšini 400.480 proti 847.923 Nemcem. In ta nemška večina, oziroma ona nemška stranka, ki ima celo upravo v deželi v rokah, ni hotela nikoli, ter noče biti niti najmanjše pravične proti slovenski manjšini. Za njih Slovenci kot narod ne eksistujejo in zaradi tega tudi ne priznajo slovenskemu narodu na Štajarskem niti trohice pravic. Da ne živi slovenski narod na spodnjem Štajarskem v kompaktnih masah, med katerimi so tu in tam raztreseni posamezni Nemci, nikakor pa ne nemške naselbine, izdihnil bi bil menda že davno zadnji Slovenec na Štajarskem zadnji dih. Moč združene mase obvarovala je slovenski narod pred vsemi poskusi germanizacije; vsi napore nemštva bili so vkljub velikanskim sredstvom, ki so njim na razpolago, jalovi.

Samo ob meji je nevarnost in to iz dveh ozirnov.

Slovenci so združeni gledé cerkvene kakor državne uprave, ter ločeni dokaj dobro od nemških sosedov. Le ob meji ta ločitev ni popolnoma izvedena. Ob meji je vrsta župnij, ki spadajo pod graško-sekovsko nemško škofijo. Za te župnije se je bati. Sekovska škofija nima slovenskega duhovniškega naraščaja. V te slovenske župnije posiljali se bodo in se deloma vže posiljajo nemški kapelani in žup-

niki. Ti upeljujejo v cerkev nemško besedo in s tem je položena tamkaj sekira na koren slovenski narodnosti. Že rajni škof sekovski izražal je povodom sv. birme željo, da upa, da bodo v teh župnijah pri prihodnjih birmah znali že toliko nemški, da bodo razumeli njegovo nemško pridigo.

Britka skušnja gledé Marenberškega okraja nas pa uči, da kjer so nekdanji župniki uveli par nemškim naseljencem na ljubo nemško besedo v cerkev, tam je slovenska narodnost izgubila svojo najvažnejšo oporo; v primeroma kratki dobi so postale župnije nemške; le kake stare mamice še govore jezik svojih očetov in dedov.

Ako hočemo ohraniti te župnije slovenskemu narodu, treba je začeti delovati za to, da se iste pridružijo ostalim Slovincem v vladikovini Lavantinski, katera bode imela vedno dovolj duhovnov, ki bodo znali govoriti s svojimi župljani v domačem jeziku slovenskem.

Ob jezikovni meji je pa še druga nesrečna okolnost. Tamkaj je namreč cela vrsta občin, ki so gledé državne uprave popolnoma ločene od ostalih Slovincem.

Tako je v okraju radgonskem Slovincem 1436 poleg 12.949 Nemcev; v cmureškem 2549 Slovincem poleg 20.937 in v arveškem 2713 poleg 14.430 Nemcev. Za vse teh 6698 Slovincem ne obstoji jezikovna ravnopravnost, zajamčena vsem narodom in vsem v deželi navadnim jezikom niti v najmanjši meri.

Pri sodiščih v Radgoni, Cmureku, Arvežu ni slišati slovenske besede; vse jezikovne naredbe, ktere je izdalo pravosodno ministerstvo zaradi ravnopravnosti slovenskega jezika, imajo veljavo samo za bivše celjsko okrožno sodišče. S temi slovenskimi trpini pa občuje se po tolmačih, katero službo opravljajo sodiščni beriči. V kazenskih zadevah in sedaj po novem civilnem redu tudi v vseh večjih pravdah ti reveži pri sodišču nimajo in ne bodo imeli besede; sodnik pri deželnem sodišču v Gradcu njih besede ne razumi. — Ko se je ustanovljalo okrožno sodišče v Mariboru, pričakovalo se je, da bodo ti 3 okraji z mešanim slovenskim in nemškim prebivalstvom prideljeni okrožnemu sodišču v Mariboru, h katerima spadajo tudi po svoji zemljepisni legi. Pa pravični grof Gleispach je vse te okraje pustil pri graškem deželnem sodišču, ne da bi imel za to kak drug razlog, kakor da ostanejo te slovenske občine, ločene od ostalega slovenstva, obdržane v narodnem brezopravju ter polagoma izgube slovensko zavest in pozabijo slovenski jezik, ter padejo v žrelo nemškemu molohu! —

Najbolj pereča rana slovenskega naroda na Štajerskem je pa ljudska šola. Že od nekdanj smatral je skozi in skozi nemški deželni šolski svet štajerski ljudsko šolo za najbolj pripravno sredstvo za germanizacijo. Seveda ljudska šola je skoraj v vsaki občini po ena, v nekaterih občinah so celo po dve, tri šole. Kaj si hoče nemški nasilnik uspešnejšega želeti, kakor postaviti vse te šole strogo v službo ponemčevanja? In kako ceno je to orodje! Nemški nasilnik je toliko podel in nesramen, da sili ubogi narod, katerega hoče narodno zadaviti, naj plačuje sam s svojimi krvavimi žulji ono orodje, katero mu naj prizadene smrtni udarec!

Doživeli smo našega stoletja nedostojen, sramoten prizor, da mora vsaka občina posebej se boriti in puliti za revno ljudsko šolo v narodnem jeziku. Vsakemu narodu v Avstriji dajo ljudsko šolo kot temelj narodne izomike; le Slovincu jo kratijo do skrajnosti. Ljudska šola mora se pa tudi na spodnjem Štajerskem enkrat za vselej odtegniti temu poniževalnemu smotru. Kar ima vsak drug narod brez borbe, to se mora dati tudi Avstriji vedno zvestemu slovenskemu narodu, kakor to predpisuje državni temeljni zakon, kakor to zahteva pravica in poštenost.

Vsi naporji gledé ljudske šole pa bodo ostali brez znatnega uspeha, dokler ostane deželni šolski svet tak, kakor je. Ta deželni šolski svet štajerski, to je za nas Slovence prava okruta mačeha, mačeha v najžalostnejšem pomenu besede. —

Skozi in skozi obstoječ iz zagrizenih nemških nacionalcev in germanizatorjev, deluje ta deželni šolski svet toliko boljše brezobzirno v razširjenju nemštva, ko še nikoli ni imel slovenski narod v tej korporaciji svojega zastopnika. Vlada je skrbela, in to nji mora slovenski narod glasno očitati, za to, da so ostali nemški germanizatorji vedno prav lepo sami med sabo, da trpinčeni in tlačeni slo-

venski narod še niti ni imel prilike, da bi tukaj na pristojnem mestu povzdignil svoj glas, razložil svoje težnje, naznanil ter zastopal svoje zahteve.

To so razmere, ki zares v nebo kriče!

Naša zahteva je toraj, da se razdeli deželni šolski svet štajerski na 2 oddelka, na slovenskega, za slovenske šolske zadeve, in nemškega za nemške šolske zadeve. Kar mi zahtevamo, ni noben novum več v Avstrijski šolski upravi.

Glejmo na Češko! Tam obstoji deželni šolski svet vsled zakona od 26. junija 1890. iz 2 oddelkov, katera sklepata v svojem področju popolnoma samostojno.

Na Tirolskem je enako. Tamkaj določuje zakon od 30. aprila 1892., da obstoji deželni šolski svet iz 6 udov, katere imenuje deželni odbor, pa tako, da morajo biti 3 udje nemške, 3 pa laške narodnosti. — Daljni 4 udje deželnega šolskega sveta morajo se vzeti iz učiteljstva ali tudi od teh 4 udov morata biti 2 nemške, 2 pa laške narodnosti.

Vladni organi hvalijo, da se je taka delitev dobro obnesla. No toraj! Če se je tamkaj dobro obnesla, obneslo se bo ravno tako dobro na Štajerskem, in vlada nima razloga se obotavljati, da ne bi tega, kar se je drugod kot zelo dobro obneslo, uvela tudi na Štajerskem.

Mariborsko učiteljskišče ima namen vzgajati učiteljsko osobje za spodnje Štajerske, toraj za slovenske šole. Za nemške šole sta v Gradcu itak 2 učiteljskišči, možko in žensko.

Zdrava pamet bi toraj zahtevala, da bode učiteljskišče, namenjeno za vzgojo slovenskega učiteljstva, tako urejeno, da bodo učitelji, ki izidejo iz teh šol, dobili tudi v jezikovnem oziru potrebno kvalifikacijo za svoj bodoči poklic, to je, da bo to učiteljskišče zasnovano na podlagi slovenskega podučnega jezika. Ali pa je tudi tako? Ne!

Zdrava pamet nima tamkaj, če se gre za pravice slovenskega jezika, ničesar govoriti. To učiteljskišče je tako, da bi bilo lahko tudi v Berlinu, vse je nemško in nemško.

Ta učni zavod mora se toraj dati nazaj svojemu učnemu namenu ter urediti tako, kakor je učiteljskišče v Ljubljani, da bode vzgajal za slovenske šole v slovenskem jeziku izšolane učitelje.

Zaradi poduka v slovenskem jeziku na gimnaziji v Celji bilo je že toliko borb. Cela Avstrija bila je že zaradi tega razburjena. In sedaj je to vprašanja v takem štadiju, da je skrajno sramotno za slovenski narod. Slovensko-nemški nižji državni gimnazij je nehal; imamo še samo provizorične samostojne slovensko nemške razrede, pravi nestvor, unicum v celi Avstriji. Slovenski narod na Štajerskem ima pravico tudi do višje izobrazbe v domačem maternem jeziku. Ta provizorij, katerega je osnovala vlada nekako ad captandam benevolentiam nemškonacionalnih kričačev, mora se spremeniti v definitivum, tako, da se po izgledu mariborskih slov. paralel sistemizujejo na državni višji gimnaziji v Celji slovenske paralelke.

Videli smo, da s takim nižjim gimnazijem, kakor je bil v Celji, ni nič. Vlada ni za ta zavod imela nobene skrbi, ni dala potrebnih učnih sredstev, kakor jih je treba na pr. za naravoslovje in fiziko, ni se skrbelo za primerno knjižnico, ni se nastavilo učitelja za risanje. Država še toliko denarja ni dala, da bi se redno plačeval organist, ki je orgljal pri šolskih mašah. Ta nižja gimnazija se je od začetka sem uže osnovala tako, kakor, da vlada želi, da naj propade in to čem prej! S takimi nižjimi gimnazijami nam toraj ne more biti pomagano.

Paralelke se naj osnujejo na obstoječi višji državni gimnaziji v Celji in za ta gimnazij se naj vendar enkrat zgradi poslopje, ki bo dostojno srednje šole. Od vsake še tako revne občine se zahteva, da zgradi vsem zahtevam šolske higijene in vsem modernim predpisom primerno šolsko poslopje. Gimnazija v Celji pa je nastavljena v prostorih, v katere nastaviti šolske oblasti ne bi nikoli dovolile ljudske šole.

Slovenski narod na Štajerskem se peča večinoma s kmetijstvom, sadjerejo, vinorejo; važen faktor je tudi kozjereja. Pa ne vlada, ne dežela ne storite nič, da bi se dalo ljudstvu potrebne šole, v katerih bi se praktično učilo umno kmetovati. Deželna kmetijska šola v Grottenhofu je nemška; nemška je sadjerejska in vinorejska šola v Mariboru.

Za poduk Slovence nikoli ni imela ne država ne dežela ne denarja ne dobre volje. Pri toliki

konkurenci Ogerske, Rusije, Amerike mora naš kmetski stan popolnoma propasti, ako ne dobi potrebnih sredstev, da se s temeljitim praktičnim podukom ojači za dandanes tako težavni boj za obstanek.

Vse šole pa, ki že obstoje ali se ustanove, in katere so namenjene za izobrazbo slovenske mladine, imele bodo samo tedaj uspeh, če se bodo nastavljali profesorji, naklonjeni slovenski mladini. Sedaj pa nam pošilja vlada semkaj, posebno v Celje, nemške zagrizence, kateri nimajo niti trohice ljubezni do svojih učencev slovenske narodnosti.

Taki ljudje vidijo v slovenskem dijaku ne učenca, čegar zmožnosti treba razvijati, čegar um treba bistrirati, ampak samo bodočega političnega svojega nasprotnika, katerega treba še ob prvem času pomandrat in storiti neškodljivega.

Na duh, kateri veje med učiteljstvom določuje delovanje šolskih nadzornikov. — Kake nadzornike pa nam pošilja vlada? Mislim da zadostuje, ako imenujem nadzornika Linharta! To se vendar reče postaviti kozla za vrtnarja.

Ali bodo nadzorniki take baže res negovali tudi slovensko šolo in delovali na nje procvit, kakor bi bila njihova dolžnost?

Kar si priborimo potom dolgotrajnih pritožb glede šole, skušajo taki nadzorniki po migljajih indirektnih in tudi direktnih na učiteljstvo opet uničevati, ter nemščino, katero smo vrgli skoz vrata s težkimi napori ven iz šole, utihotapiti skozi okno nazaj v šolo.

Možje nemškega mišljenja in nemških narodnih težnj, naj nadzorujejo nemške šole; za slov. šole naj bodo pa nadzorniki možje, katerih preteklost daje poročstvo, da imajo srce za slov. šolo, da jim je na mislih duševni in kulturni napredek slovenskega naroda.

Če je učna uprava spoznala za potrebno, da za par nemških šol na Kranjskem nastavi posebne nadzornike, pristue Nemce, tedaj naj bode vlada vendar jekokrat konsekventna, če že ne pravična, da dá toliki množici slov. prebivalstva na Štajerskem, kar je tako rada in naglo dala mali peščici Nemcev na Kranjskem.

Ravnopravnost slov. naroda ostala pa bode vedno več ali manje samo dobra želja, dokler se bode uradništvo imezovalo tako, kakor do sedaj. Kdor je rojen Slovenec, ta je že izključen od službenih mest na Spodnjem Štajerskem, že, rekel bi, vsled svojega rojstva.

Glejmo samo, kako je pri c. kr. okrožnem sodišču v Celji. Nekdanj, pa to je bilo že davno, imeli smo pri tem sodišču več svetnikov slov. narodnosti. Bil je tamkaj svetnik Stahec, Levičnik, Lulek, Galle, bilo je več adjunktov Slovincem.

Sedaj je pa vse lepo nemško. Nemec je predsednik, Nemci so osmero svetnikov; Nemci so trije svetniški tajniki; Nemci so vseh šestero adjunktov. In na deželi sunaj ni nič boljši. Izmej sodnikov in svetnikov pri okrožnem sodišču je izmej 20 jih Nemcev 14; od 31 adjunktov 18.

Slovenca gledajo, da porinejo na Kranjsko. Semkaj pa nam pošiljajo v zamenjo kranjske nemškutarje in Nemce.

Pri ostalih uradih godi se istotako.

Pri celi politični upravi na Štajerskem ni niti jeden slovenski konceptni uradnik. Pri pošti, pri finančni upravi vlada princip, da nastavlja uradnike slov. narodnosti za gornje Štajersko; na spodnje Štajersko mej slovenski narod pa nemške uradnike, ki mnogokrat slov. jezika zmožni niso, še v besedi ne, o pisavi še nočem niti govoriti.

Namen tega imenovanja je jasen:

Uradniki slovenske narodnosti, obdržani v nemških krajih se naj ponemčijo, in če že ne oni sami, pa vsaj njih otroci.

Nemški uradniki na spodnjem Štajerskem pa naj bodo pionirji germanizacije. Ti naj ustanove in vzdržujejo nemške naselbine, kakoršnih v resnici na spodnjem Štajerskem ni.

Brez teh nemških uradnikov bi že davno poznala narodnostna borba na spodnjem Štajerskem. Vzemimo samo za vzgled naše slavno, naše razupito Celje. Še ne tako dolgo, še ko je na pr. rasp. dr. Radaj, c. kr. notar v Mariboru in bivši mnogoletni slovenski deželni poslanec obiskoval gimnazijo v Celju, govorilo se je skoraj v vseh obiteljih celjskih samo slovenski. Nemški profesorji, nemški uradniki, katerih v Celju kar mrgoži, vstvarili so v teku polstoletja iz slovenskega Celja sedajno zagrizeno Celje z nemško barvo v licu.

In tako je po vseh spodnještajerskih trgih in mestecih, kjer so uradi, seveda v manjši meri, ker je broj nemških uradnikov manjši in torej tudi manjši njih vpliv v korist germanizacije.

Spodaji Štajerci smo torej glede uradništva precej unicum v Avstriji. Povsod drugod ima domačin že po svojem rojstvu takorekoč prvo pravico do uradniških mest; pri nas ima pa tujec prvo in zadnjo pravico, Slovenec, domačin pa nobene; k večjemu za uradniškega slugo in diurnista je še dober.

To je kruta krivica, katera se godi slovenskemu narodu. Proti tej krivici treba oglašiti svečan protest!

Da so pa te razmere se tako razvile, kriv je mnogo krivični volilni red. Štajerska imela je v državnem zboru 23 zastopnikov in le 3 so bili Slovenci; sedaj jih ima 27 in le 4 so Slovenci. Jednaka bremena, jednake pravice in po razmerju jednako število zastopnikov!

Posebno pa je treba, da se vsi oni trgi, ki po čudni nemški volilni geometriji morajo voliti v kmetijski skupini, postavijo v mestno skupino, iz katere so bili izpuščeni samo za to, da južnoštajerska mesta iz trge naj vedno zastopajo možje kakor Foregger in Pommer.

Take so razmere, v katerih se bojuje vejica slovenskega naroda na Štajerskem za svoj narodni obstanek in za svoj kulturni napredek. To je minimum naših terjatev. Na izpolnitev teh treba je delovati z vso odločnostjo in z vso brezobzirnostjo. Slovincem na Spodnjem Štajerskem se godi kakor človeku, katerega je objel polip z neštevilnimi svojimi požrešnimi rokami ter ga ovija, da ne more ganiti z nobenim udom.

Skraini čas je, da se začnejo obrezovati te polipove roke. In te roke bodo se obrezale, ako se izpolnijo težnje zadržane v resolucijah, predloženih slavnemu zboru, katerih soglasni sprejem Vam toplo priporočam.

Resolucijo o narodni avtonomiji in resolucijo o gospodarskih naših terjatev utemeljeval je državni poslanec Fr. Povše jako temeljito, stvarno in vsestransko, na kar je predsednik poslanec dr. Gregorčič s primernimi besedami zaključil shod.

V Ljubljani, 15. septembra.

Pred odločilno bitko. Organ poljskega kluba „Czas“ piše, da je dana zmernim opozicionalcem z otvoritvijo državne zbornice priložnost, da opaste upor. Doslej ta upor ni zakrivil še nobene škode, a po s'lej se gre za interese cele monarhije. Upor vodijo ekstremni, nepatriotični, neavstrijski elementi, katere mora pobijati vsak pravicoljuben patriota. Sredstva, kateri udeležiti ta upor, pa sta dva: večina se združuje z vlado, da skupno pobijata obstrukcionista. Ako pa se ne posreči obema udeležiti ustaje, morala bo sprejeti vlada sama ves boj, večina pa izgubi s tem ves ugled. Graf Baden torej grozi na — obe strani! Keže pa li groznija resnično moč, o tem je upravičeno dvomiti.

Budimpeštanski socijalni demokratje so torej vendarle ugnali ododotne oblasti v koga rog. Vlada jim je morala dovoliti, da napravijo 19. t. m. velik protestni shod in obhod po ulicah, ker so sicer grozili, da prirede pri sprejemu nemškega cesarja škandale. — Nemški cesar ostane tri dni pri velikih manevrih, dva dni pa se bo mudil v Budimpešti. Spremlja ga državni tajnik pl. Bülow.

Razmere v Španiji so vedno žalostnejše. Vlada si je z neprestanimi in nezaslišanimi krutostmi, s katerimi zatira delavsko gibanje v Barceloni in Valenciji, vzgojila sama anarhizem, in izjemni zakon proti anarhistom uporablja španska vlada za to, da preganja in zatira vse svoje politične nasprotnike in vse sovražnike klerikalizma. Jedina podpora tako krvavega nasilstva pa je špansko duhovenstvo in vojaštvo. Toda tudi mej vojsko, celo mej generali se že pojavljajo znaki nezadovoljnosti in odpora. V severnih pokrajinah, zlasti v domovini Baskov, je imel pretendent don Carlos vedno veliko pristašev, a sedaj se je njihovo število potrojilo. Na tihem se organizujejo, in v dotičnih krajih garnizijočete niso več zanesljive. Sploh se pojavljajo mej vojski upori, ki so posledica nesrečne politike radi Kube. Dasi imajo Španci na Kubi do 200.000 mož, ustaši pa le 30.000 vojakov, so vendar Španci vedno tepeni, tako, da se omejuje oblast Španije skoraj samo še na Havano in okolico. Vojaki Španije so slabo preskrbljeni s

hrano in z obleko, zato ropajo in krajejo po deželi. To pa je vzrok, da je ves narod na Kubi sovražen španski vojni. General in senator Gando je to javno v uglednem vojaškem časopisu konstatoval, vlada pa sedaj protestuje, da bi generali politikovali. Zjedinjene države že čakajo trenutka, da intervenujejo. Listi pišejo, da se vname že tekom jednega meseca vojna mej Španijo in Ameriko.

Dnevne vesti.

V Ljubljani, 15. septembra.

— **(Vseslovenski shod.)** Banket in komers, ki sta se vršila sinoči ob priliki vseslovenskega shoda v veliki, oziroma v „Sokolovi“ dvorani „Nar. doma“, sta se obašla v vsakem oziru izvrstno. Banketa se je udeležilo nad 300 gospodov. Govorilo je več govornikov poslancev, pri komersu pa je prepeval „Slavec“ ter se je izpregovorila marsikatera krepka beseda. Natančneje poročilo prijavimo jutri.

— **(Načelniku postaje južne železnice,)** gospodu Eugeniju Guttmanu je izročila deputacija italijanske kolonije v Ljubljani adresu, s katero se mu čestita k velikemu odlikovanju. Gosp. Guttman je dobil namreč viteški križec italijanske krone za svoje velike zasluge.

— **(Svoji k svojim!)** Pri berlinskem predsedništvu nemške zadruga pivovarjev se je sklenilo, da ne sme noben velikonemški gostilničar točiti češkega piva. Slovenski očirji, vrnite šlo za ognjilo! Meščanska pivovarna v Plznu je dobila na letošnji obrtnogospodarski razstavi v Bodebachu prvo odličje, t. j. zlato medaljo. Proč torej z izdelki nemških pivovarn! Slovenci, svoji k svojim!

— **(Koncert Slavjanskega.)** Danes zvečer nastopi zadnjokrat mojster Slavjanski s svojim zborom v gledališči, na kar opozarjamo vse prijatelje slavske glasbe. Včerajšnji drugi koncert je bil prav dobro obiskan in je posebej tudi mnogo tu navzo ih gostov in obiskovalcev vseslovenskega shoda porabilo ugodno priliko. Macogbrojevo občinstvo je Slavjanskega in njega hčerko Margaroto ter ves zbor odlikovalo z živahnim in obilnim aplavzom po vsaki točki.

— **(Osobna vest.)** Unirovljena sta gospoda Žerjov, okrajni sodnik v Trzinu in Nk. Ravnihar, sodni pristav v Postojni.

— **(Gimnazijaska slavnost v Kranji.)** Povodom otvoritve novega gimnazijskega postopja dne 18. t. m. priredi odbor „Dijaške kuhinje v Kranji“ s prijaznim sodelovanjem kranjskih dam mej koncertom vojaške godbe v Franc Jožefovem drevoredu bazar na korist „Dijaški kuhinji“. — Z ozirom na dobrodelni namen dovoljujemo si opozarjati sl. občinstvo na ta bazar.

— **(Iz Zagorja na Pivki)** se nam piše: Strašno je zopet zadet ubogi pivski kmet. Letos je upal vse leto, da bo spravil vsaj nekaj ajde in krompirja, ki sta lepo kazala. Toda tikoma pred žetvijo je prišla povodenj in toča. V soboto in nedeljo je deževalo skoraj neprenehoma, v nedeljo je pa šla med deževjem toča in sicer trikrat. Tretja toča bila je tako strašna, da ne pomnijo take. Zadetih krajev so najbolj Zagorje, in Narin, Pristava in Nadanje selo. Ta toča je pobila vse pridelke, kar jih je bilo zunaj. Ajda, ki je bila skoraj zrela, je čisto potolčena in polomljena, tako da jo bomo morali samo pokositi. Fižol je ves oružen, zelje vse razbito. Kar pa toča ni dokončala, dopolnila je povodenj. Voda stoji v hišah in sobah. Travniki so vsi pod vodo, krompir, fižol, zelje, ajda — sploh vse, kar je bilo še zunaj, je pod vodo, vse je pokončano, in če se voda ne bo umaknila, bo vse pognilo. Da se bi pa voda umaknila, ni upati, kajti v ponedeljek je deževalo še vedno, in danes v torek je nebo še vedno oblačno. — Čas je, da bi se vsaj v tem oziru kaj naredilo za zares pomilovanja vredno Pivko. Se li ne bi moglo že enkrat izvršiti one struge, za katere se je že toliko trudilo? Vsa leto naredi toliko škode. Možje pivski, pogum! Sami se moramo postaviti na noge, sami moramo začeti, in na pomoč naših gospodov poslancev gotovo tudi ne smemo obupati. — Z Divače pa se nam poroča, da je toča zelo oškodila Boršt, Ricmanje pa da so le malo trpela. Trgatev se prične ond dne 20. t. m. ter se je nadejati prav sladke kapljice.

— **(Sodnijska imenovanja na Goriškem.)** Predsednikom pri c. kr. okrožnem sodišču v Gorici je imenovan Karol vitez Defacis, dosedanji višji državni pravdnik v Trstu. Svetovalci so pa: Edvard pl. Kubačević, dosedaj okr. sodnik v Lošinu, Josip Milovčič, dosedaj okr. sodnik v Tolminu, Ivan Okretič, dosedaj držav. pravdnika namestnik v Trstu, Alojzij Dell'Arca, dosedaj okrožnosodni tajnik v Gorici. — Dalje so imenovani svetovalcem dosedanji okr. sodniki: Mihael Gabrijelečič v Ajdovščini, Fran Dukić v Sežani, Matej Rutar v Kanalu, dr. Cristofolletti v Komnu, kateri ostanejo na svojih dosedanjih mestih. — Okrožnosodnimi tajniki v Gorici so imenovani: Henrik Bar-

tolomej, dosedaj v Bovcu, Fran Ciani v Gorici, Karol Covacig v Gorici, Rudolf Musina v Gorici. — Okrajnimi sodniki so imezovani: Hektor Franceschinis iz Gorice za Cerkljo, Matej Primožič iz Trsta za Tolmino, Ivan graf Falke pl. Lilienstein iz Celja za Bovec. (Ali zna slovenski?) — Namestnikom držav. pravdnika je imenovan Andrej Jeglič iz Trsta za Gorico. — Dr. Andrej Sancin, dosedaj držav. pravdnika namestnik v Gorici, je imenovan okrožnosodnim svetovalcem v Rovinju. — Albert graf Coronini-Cronberg je imenovan tajnikom pri pomorskem sodišču v Trstu. — Rihard Zorer, okrožnosodni svetovalec v Rovinju, pride v Gorico.

— **(Baron Schmidt Zabierow.)** deželni predsednik Koroške, bo praznoval 22. t. m. petindvajsetletnico svojega političnega službovanja. Slovenci, ki trpe toliko krivic pod njegovo vlado, se seveda ne udeležijo slavnosti; organi nemških obstrukcionistov pa milo javkajo, ker jih zapusti toliko skrben oče „Freie Stimmen“ celo kategorično zahtevajo, da baron Schmidt-Zabierow mora še ostati deželni predsednik, četudi bi niti sam tega več ne hotel. Za slučaj, da se to ne zgodi, grozi „Freie Stimmen“, da bi njihova stranka pobijala vlado z najostrejšimi sredstvi. Vsekakor je potezanje obstrukcionista za vladnega uradnika prav zanimivo.

* **(Pietro Mascagni.)** ženijski kompozist tudi Slovincem priljubljene opere „Cavalleria Rusticana“, je imenovan velikim častnikom reda italijanske krone. Kralj Humbert je hotel s tem Mascagnija odškoditi za vse žalitve, katere je moral prestati radi zavistnih sovražnikov. Ti so si izmislili različne laži, mej temi tudi to, da se je Mascagni hotel ustreliti.

* **(Bizantinci.)** Ko so se vršile prigodom poseta italijanskega kraljevega para v Nemčiji velike vojaške vaje, jahal je Viljem II. italijanski kraljici in svoji soprogi nasproti. Pri tem je pušil cigareto. Ko se je približal vozu obeh vladaric je vrigel čik cigarete proč. Tedaj pa so planile gledalke kakor besni na čik. Vsaki ga je hotel imeti. Vnel se je hud boj in dobil ga je neki kmet. Od tega ga je kupil neki Anglež za več cekinov! —

Darila:

Uredništvu našega lista sta poslala: Za družbo sv. Cirila in Metoda: G. Vinko Hudovernik v Radovljici 10 kron, nabrane v svoji restavraciji v veseli družbi. — G. Fran Katerič v Vrhaški 6 kron, nabrane v veseli družbi in gostilni „pri pošti“ na dan godu hčerke gostilničarja g. Jurca z geslom: Bog živi njo in njene roditelje še mnogo let! — Skupaj 16 kron. Živeli rodoljubni darovalci in darovatelj in njih nasledniki!

Brzjavke.

Dunaj 15. septembra. „Vaterland“, poročajoč o vseslovenskem shodu, se silno huduje, da je posl. Spinčič govoril tudi o postopanju laške duhovščine na Primorskem.

Dunaj 15. septembra. „Slovanska zveza“ ima 22. t. m. opoldne sejo.

Dunaj 15. septembra. Ministerski predsednik je dr. Kathreina in dr. Ebenhocha telegrafično na Dunaj poklical in se danes opoldne z njima posvetoval. Kathrein je izjavil, da prevzame predsedstvo poslanske zbornice, ako bo zopet izvoljen, vsled česar je Ebenhochova kandidatura stopila v ozadje. Tudi posl. Zurkan, kateri bo kot starosta predsedoval prvi seji poslanske zbornice, je že tu. Zatrjuje se, da bo Zurkan otvoril sejo in koj odredil volitev predsedstva, ne da bi komu dal besedo. Zbornica bo eventualno zborovala permanentno, pa če bi seje trajale po 50 ur.

Budimpešta 15. septembra. Delavci prirede prihodnjo nedeljo velikansko demonstracijo. Policija je dovolila meeting in obhod po mestu.

Atene 15. septembra. Kralj izda oklic na narod, v katerem pojasni brezupen položaj Grške, in prosil, naj se ves narod združi na složno delo in pripravi na žrtve za rešitev domovine.

Narodno-gospodarske stvari.

— **Državne železnice.** Dosedanje imenovanje na progi Pizea Dachcov ležeče postaje Dachcov-Ladovica se je s 1. septembrom 1897 preimenovalo v Ladovica. — Otvoritev postaje Potutory na progi državne železnice Halicz Ostów pri Tarnopolu se je izvršila za osobni in neomejeni tovarni promet. Čas o odhodu in prihodu vlakov je razviden iz plakatov list V. z 1. maja t. l.

Avstrijska specialiteta. Na želodec bolehalo ljudem priporočati je porabo pristnega „Moll-ovega Seidlitz-praska“, ki je preskušeno domače zdravilo in upliva na želodec krepilno ter pospešilo na prebavljenje in sicer z rastočim uspehom. Škatljica 1 gld. Po poštnem povzetju razpošilja to zdravilo vsak dan lekarnar A. MOLL, c. in kr. dvorni zalagatelj, DUNAJ, Tuchlauben 9. V lekarnah na deželi zahtevati je izrecno MOLL-ov preparat, zaznamovan z varnostno znamko in s podpisom. 5 (97-12)

Izborna deluje
Tanno-Chinin tinktura za lase
 okrepčuje in ohranja lasišče in preprečuje izpadanje las.
 Cena 1 steklenici z rabilnim navodom 50 kr.
Jedina zaloga (90-36)
lekarna M. Leustek, Ljubljana, Resljeva cesta št. 1
 zraven mesarskega mostu.

Postano. *
 Dotičnika, ki je pisal meni, Franu Brgantu ml., anonimno pismo, pozivljam s tem, računajoč na njegovo moško čast, da izjavi v 8 dneh ali pisмено ali ustmeno, kaj sem jaz njemu storil in na kak način sem jaz njemu čast jemal, sicer sem primoran, proti dotičniku kazensko postopati. — Preverjen pa naj bo dotičnik, da se mi gotovo posreči, najti ga. (1407)
 V Ljubljani, dne 15. septembra 1897.
Fran Brgant ml.

* Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor določa zakon.

Zahvala.
 Slavna „Slovenska Matica“ v Ljubljani je na prošnjo svojega novega poverjenika tukajšnjega blagovolila naši šoli 23 knjig v izobraževalne namene podariti; za ta lepi dar bodi jej izražena iskrena zahvala.
Šolsko vodstvo Braslovče
 dne 14. septembra 1897.
Val Jaro
 nadučitelj in poverjenik „Slov. Matice“.

Iz uradnega lista.
Izvršilne ali eksekutivne dražbe: Antona Slavca zemljišče v Knežaku (v drugič) dne 17. septembra v Ilirski Bistrici.
 Adolfa Margona zemljišče v Nanosu, cenjeno 1007 gld., dne 17. septembra in 12. oktobra v Vipavi.
 Josipa Vidriha zemljišče v Ložah, cenjeno 5060 gld., dne 17. septembra in 15. oktobra v Trebnjem.
 Ivana Kralja posestvo v Kaplišču, cenjeno 2975 gld., dne 18. septembra v Metliki.
 Roze Lenasi zemljišča v Hrenovicah, cenjena 1240 gld. in 80 gld., dne 18. septembra in 16. oktobra v Senožečah.
 Antona Brajterja posestvo v Sostrem, cenjeno 3422 gld., dne 18. septembra in 18. oktobra v Ljubljani.

Umrli so v Ljubljani:
 Dne 11. septembra: Terezija Bezljaj, delovodje žena, 24 let, Trnovski pristan št. 10, jetika.
 Dne 12. septembra: Matija Zatljar, tesar, 83 let, Krakovski ulice št. 13, ostarelost. — Marija Mlinar, delavka, 38 let, Poljanska cesta št. 47, srčna hiba po vodenici. — Jožef Čepoun, delavčev sin, 7 mesebov, Hradskega vas št. 12, jetika. — Angela Bitenc, posestnikova hči, 17 dni, Črna vas št. 9, oslabljenje.
 Dne 13. septembra: Henrik baron Testa, stotnikov sin, 3 leta 8 mesecev, Nove ulice št. 5, vnetje možganske mrežnice. — Stanko Florjančič, krojačev sin, 14 dni, Vodmat št. 42, oprisč. — Ignacij Pogačar, fin. koncipista sin, 12 dni, Kolodvorske ulice št. 11, oprisč.
 V deželni bolnici:
 Dne 10. septembra: Ivan Sovdat, kolarski vajenec, 17 let, legar. — Jožef Pucelj, premogar, 28 let, hrbenca.
 Dne 12. septembra: Andrej Kristan, ubožec, 66 let, naduha.

Spominjajte se dijaške in ljudske kuhinje pri igrah in stavah, pri svečanostih in oporokah, kakor tudi pri nepričakovanih dobitkih.

Meteorologično poročilo.
 Višina nad morjem 306,2 m.

September	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm.	Temperatura v °C	Vetrovi	Nebo	Mokrina v mm. v 24 urah
	14. 9. zvečer	740.9	14.8	sr. szah.	oblačno	
	15. 7. zjutraj	739.5	13.2	sr. svzh.	oblačno	3.2
	2. popol.	738.1	14.8	sl. jvzh.	oblačno	

Srednja včerajšnja temperatura 15°, za 0° nad normalom.

Dunajska borza

dne 15. septembra 1897.

Štupni državni dolg v notah	102	gld.	10	kr.
Štupni državni dolg v srebru	102		05	
Avstrijska zlata renta	124		70	
Avstrijska kronska renta 4%	101		80	
Ugarska zlata renta 4%	122		30	
Ugarska kronska renta 4%	99		65	
Avstro-ogerske bančne delnice	948		—	
Kreditne delnice	362		10	
London vista	119		75	
Šemški drž. bankovci za 100 mark	58		70	
2 mark	11		74	
5 frankov	9		53	
Italijanski bankovci	45		15	
kr. cekini	—		64	

Gospod Karol Poltnig je z današnjim dnevom izstopil iz moje službe in nima več pravice, sklepati zame kupčije.

V Ljubljani, dne 14. septembra 1897.

Julij Schillinger
 agentura, komisajska in trgovina
 z deželnimi pridelki.

Dva dijaka
 se vzprejmeta v dobro stanovanje s hrano v „Zvezdi“. (1383-2)
 Več pove upravnitvo „Slovenskega Naroda“.

Več vinskih sodov
 dobro ohranjenih, od 600—700 litrov, kupi
Fran Kočevnar na Vrhniki. (1406-1)

RONCEENO
 najmočnejša naravna arsen in železo sodr-
 žujoča mineralna voda
 priporočevana od prvih medicinskih avtoritet pri:
 anemiji, klorosi, poltnih, živčnih in ženskih
 boleznih, malariji itd. (1263-3)
Pitno zdravljenje uporablja se skozi celo leto.
 Zaloga v vseh trgovinah z mineralno vodo in lekarnah.

Ces. kr. avstrijske državne železnice
Izvod iz voznega reda
 veljavnega od 1. junija 1897.

Odhod iz Ljubljane (juž. kol.) (962-210)
Proga bez Trbiža.
 Ob 2. uri 5 min. po noči osebni vlak v Trbiž, Beljak, Celovec, Franzensfeste, Ljubno; des. Selthal v Aussee, Ischil, Gmunden, Solnograd, Leod-Gastein, Zell ob jezeru, Inomost, Bregenc, Gurih, Geneva, Paris, des. Klein-Reifling v Steyr, Lino, na Dunaj via Amstetten. — Ob 7. uri 5 min. s jutraj osebni vlak v Trbiž, Pontabel, Beljak, Celovec, Franzensfeste, Ljubno, Dunaj; des. Selthal v Solnograd, des. Klein-Reifling v Steyr, Lino, Budejevica, Plzeň, Marijine var, Heb, Francova var, Karlove var, Prago, Lipsko. — Ob 11. uri 50 min. dopoldne osebni vlak v Trbiž, Pontabel, Beljak, Celovec, Ljubno, Selthal, Dunaj. — Ob 4. uri 5 min. popoldne osebni vlak v Trbiž, Beljak, Celovec, Franzensfeste, Ljubno, des. Selthal v Solnograd, Leod-Gastein, Zell ob jezeru, Inomost, Bregenc, Gurih, Geneva, Paris; des. Klein-Reifling v Steyr, Lino, Budejevica, Plzeň, Marijine var, Heb, Francova var, Karlove var, Prago, Lipsko, Dunaj via Amstetten. — Ob 5. uri 30 min. popoldne osebni vlak v Lesce-Bled, (le ob nedeljah in praznikih). — Ob 7. uri 46 min. s večer osebni vlak v Lesce-Bled.
Proga v Novo mesto in v Kočevje.
 Ob 6. uri 16 min. s jutraj mešani vlak. — Ob 12. uri 56 min. popoldne mešani vlak. — Ob 6. uri 30 min. s večer mešani vlak.
Prihod v Ljubljano (juž. kol.)
Proga iz Trbiža.
 Ob 5. uri 52 min. s jutraj osebni vlak s Dunaja via Amstetten, Solnograda, Lincea, Steyra, Gmunden, Ischil, Aussee, Pariza, Geneva, Guraha, Bregenc, Inomosta, Zella ob jezeru, Ljubna, Celovca, Beljaka, Franzensfeste. — Ob 7. uri 56 min. s jutraj osebni vlak iz Lesce-Bleda. — Ob 11. uri 20 min. dopoldne osebni vlak s Dunaja via Amstetten, Karlovih varov, Heba, Marijinih varov, Planzja, Budejevica, Solnograda, Lincea, Steyra, Pariza, Geneva, Guraha, Bregenc, Inomosta, Zella ob jezeru, Leod-Gasteina, Ljubna, Celovca, Lincea, Pontabla. — Ob 4. uri 57 min. popoldne osebni vlak s Dunaja, Ljubna, Selthala, Beljaka, Celovca, Franzensfeste, Pontabla. — Ob 9. uri 6 min. s večer osebni vlak s Dunaja via Amstetten in Ljubno, iz Lipskega, Prago, Francovih varov, Karlovih varov, Heba, Marijinih varov, Planzja, Budejevica, Lincea, Steyra, Solnograda, Beljaka, Celovca, Pontabla. — Ob 10. uri 26 min. s večer osebni vlak iz Lesce-Bleda (le ob nedeljah in praznikih).
Proga iz Novega mesta in iz Kočevja.
 Ob 8. uri 19 min. s jutraj mešani vlak. — Ob 2. uri 32 min. popoldne mešani vlak. — Ob 8. uri 36 min. s večer mešani vlak.
Odhod iz Ljubljane (drž. kol.) v Kamnik.
 Ob 7. uri 23 min. s jutraj, ob 2. uri 5 min. popoldne, ob 6. uri 50 min. s večer, ob 10. uri 26 min. s večer. (Poslednji vlak le ob nedeljah in praznikih).
Prihod v Ljubljano (drž. kol.) iz Kamnika.
 Ob 6. uri 56 min. s jutraj, ob 11. uri 8 min. popoldne, ob 8. uri 30 min. s večer, ob 9. uri 56 min. s večer. (Poslednji vlak le ob nedeljah in praznikih).

Vzprejem tako!
solicitatorja

ki je vešč v vseh odvetniških manipulacijskih poslih.
Dr. Fr. Tekavčič, odvetnik. (1392-2)

Mlad, bogat obrtnik in trgovec

na Spodnjem Štajerskem želi se poročiti z ne nad 22 let staro gospodično iz hiše trškega ali obrtnega stanu, ki je odločna Slovenka, pridnega in poštenega značaja in ki ima nekaj premoženja in veselja do trgovine in gospodarstva. Resne ponudbe s sliko blagovolijo naj se poslati pod naslovom: **J. L. 200 poste restante Ljubljana** dne 22. t. m. (1403-1)

Soba

odda se stalnemu gospodu. Pripravna je tudi za dijake. Na željo se dobi tudi vsa hrana. (1397-2)
 Naslov v upravnitvu „Slovenskega Naroda“.

4 stanovanja

se oddajo s 1. novembrom t. l. na Poljanski cesti št. 72. Natančneje se izve pri **Elji Predović-u**, na Poljanskem trgu št. 5. (1238-8)

Baraka

z dvojno steno, z opeko krita, se dobro zapira, skoro nova, potem
specerijska oprava
 proda se takoj za primerno ceno.
 Kje? pove upravnitvo „Slov. Naroda“. (1346-3)

Restavracija v najem!

Lepa restavracija poleg železniške postaje v **Logatcu** s pravico celonočnega otvorjenja, z več sobami, kuhinjo, kletjo, ledenico i. t. d. ter več sob za ptujce, odda se v najem s 1. novembrom tega leta. Pogoji po dogovoru z lastnikom **Jos. Goštiša v Dol. Logatcu.** (1378-2)

Vrt se odda v zakup.

Za čas od dne 25. januarja 1898 naprej se odda v zakup vrt, kateri se nahaja v varni legi in skoraj sredi mesta pri hiši v **Ljubljani, Građišče št. 16.** Vrt je prostran, ima površine za šest vrst grede, dalje dva zidana, s steklom krita gredičnjaka, zidan cvetličnjak in pa zidan rastlinjak, katera dva mejita na v sredi med njima se nahajajoče stanovanje za vrtnarja, obstoječe iz prtilične sobe in kuhinje, iz pritršne sobe in pa iz podzemeljske kleti, namenjene za shrambo. V slednji se nahajata dva ognjišča za cvetličnjak oziroma za rastlinjak. V rečenem vrtu se izvršuje vže dolgo vrsto let umetno in trgovinsko vrtnarstvo. Zakupne ponudbe izročajo se naj lastniku **Dr. Franu Munda, odvetniku v Ljubljani.** (1183-11)

SANTAL MIDY
SANTAL od MIDY. Zatre Copala, kumbebe, vzbrizganja. Ozdravi iztok v 48 urah. — Posebno učinkovito pri mehurških boleznih in povzročuje sčiščenje najbolj kalne vode **Kot jamstvo** ima vsak toboldeo ime **MIDY**
Zaloga, 8. rue Vivienne, Paris in v glavnih lekarnah Avstro-Ogrske.

Zasebni učni zavod

za krojno risanje in izdelovanje oblek (po sistemu Adolfa Wilj. Schacka na Dunaji.)
Pouk v dunajskem tehniškem krojnem risanju. V tečajih od 3—6 mesecev popolno izvežbanje.
Začetek tečajev 1. oktobra 1897.
 Vpisovanja se sprejemajo od 11. septembra od 9. do 12. ure dopoldne in od 2—5 popoldne, vse drugo pove prospekt poštnine prosto.
Ema Schlechan
 Ljubljana, Židovske ulice 1.
 Prodaja krojev po meri. (1374-2)

Pege
 odpravi v 7 dneh popolnoma (1292-5)
dr. Christoff-a izborni, neškodljivi
Ambra-crème
 jedino gotovo učinkujoče sredstvo proti pegam in za olepšanje polti. Pristno v zeleno zapečatenih izvornih steklenicah po 80 novč. ima na prodaj **Jos. Mayr-ja** lekarna v Ljubljani.

Ozko tirne in normalnotirne železnice.
Dunaj, I., Annagasse 3
Orenstein & Koppel
 tovarne kotalnih železnic
Berlin S W. — Praga — Budimpešta — Dortmund.
Za prodajo in na posode
 jekleni relsi, gotovi tiri, koritasti in skrinjasti nagibni lovri sploh (714-6)
vsakovrstni vozovi.
 Lokomotive, kolesa, kolesni stavki, ogibalšča, vrtilne plošče, vozovi, visoke železnice, žične železnice, zavorne grake železnice; dalje: grabilne trebilnice, vedraste trebilnice, centrifugalni črpalni stroji, lokomobilni in centrifugalne sesalnice, parni zabijalniki kolov.
brezplačno in poštnine prosto.

Mestna višja dekliška šola v Ljubljani

Gospodske ulice št. 8.

Šolsko leto 1897/98 se prične dne 20. septembra.

Vpisovanje za prvi in drugi letnik bode od 13. — 17. septembra vsak dan dopoldne od 11. — 12. ure v ravnateljevi pisarni.

Dne 18. septembra bode vzprejemni izpit za tiste učenke I. letnika, ki niso dovršile 8. razreda ljudske ali 2. razreda meščanske šole in tiste učenke II. letnika, ki niso še dovršile I. letnika višje dekliške šole.

Deklice, katere žele vstopiti v I. letnik višje dekliške šole, se morajo izkazati s spričevalom 8. razreda ljudske ali 3. razreda meščanske šole in z dokazom, da bodo izpolnile 14. leto vsaj v prvem polletju šolskega leta. Imenovana šolska spričevala zamore nadomestiti tudi vzprejemni izpit.

Vsaka deklica plača pri vpisovanju 2 gl. prispevka za učila. Učenke I. letnika pa razven tega še 2 gl. vzprejemnine. — Šolnina znaša za vsako učenko 10 gl. na leto.

Obligatni učni predmeti so: Veronauk, slovenščina, nemščina, francoščina, zgodovina, zemljepisje, matematika, fizika, prirodopisje, risanje, ročna dela, odgojeslovje (v II. in III. letniku), gospodinjstvo (v III. letniku).

Mestna višja dekliška šola ima značaj srednje šole, podpirata jo država in dežela kranjska, na njej poučujejo večinoma profesorji c. kr. srednjih šol. Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo, ki pošilja na zahtevo tudi šolski statut in učni načrt.

V Ljubljani, dne 7. septembra 1897.

(1354—3)

Ravnateljstvo mestne višje dekliške šole.

Koncesijoniran po vis. c. kr. ministerstvu z odredbo z dné 7. maja 1894, št. 5373.

Severno-nemški Lloyd
v Bremenu.

Brzoparniške voznje v Newyork:
Iz Bremena ob torkih in sobotah.
Iz Southamptona ozir. Cherbourga ob sredah in nedeljah.
Iz Genove oziroma Neapolja
via Gibraltar 2-3krat mesečno.
Bremen - Juž. Amerika. V Montevideo. V Buenos Aires. Prekomorska voznja v Newyork 7-8 dnij.
Bremen - Iztočna Azija. V Kina. V Japan. Najboljša in najcenejša potovalna prilika.
Bremen - Avstralija. V Adelaide, Melbourne, Sydney. (1077—15)

Generalno ravnateljstvo v Ljubljani:
Edvard Tavčar.

Razpis.

V zmislu §§. 8 in 12 postave z dné 23. junija 1892, št. 35 dež. zak., razpisuje podpisani odbor

službo okrožnega zdravnika

za zdravstveno okrožje ormoško I., obsegajoče politične občine: 1. trgovsko, 2. franjkovsko, 3. kardečko, 4. humsko, 5. litmerško, 6. velikonedeljsko, 7. podgorsko, 8. šardinjsko, 9. sodinsko, 10. cvetkovsko in 11. pušensko, z letno plačo 700 gl. a. v.

Prošnje za to mesto z dokazi, predpisanimi v §. 15. gori navedene postave, vložijo se naj v 30. dneh po prvi uvrstitvi tega razpisa v „Grazer Zeitung“ pri podpisnem odboru. (1361—2)

Odbor zdravstvenega okrožja ormoškega I

dné 5. septembra 1897.

Načelnikov namestnik:
Florjan Kuharič l. r.

Načelnik:
Martin Ivanuša l. r.

Knjigarna KLEINMAYR & BAMBERG

v Ljubljani
Kongresni trg št. 2
priporoča svojo
popolno zalogo

vseh v tukajšnjih in vnanjih učnih zavodih uvedenih

šolskih knjig

v najnovjših izdajah, broširane in v močnem vezu,
po najnižjih cenah. (1391—2)

Katalogi o uvedenih učnih knjigah dobé se zastonj

Auer-jeva luč.

Vnovič znižane cene. — Razširjatev Auer-jevega štedilnega gorila. — Brezplačna pošiljatev. Pozor na varstvene znamke.

Usojamo se najudaneje naznaniti, da smo se glede na veliko razširjenje, katero je našla Auer-jeva luč, katere izbornost se splošno priznava, odločili, že lani znižano

ceno Auer-jeve svetilke vnovič znižati.

Auer-jeva svetilka — gorilo, krona, žarnik in cilinder — velja odslej

tri goldinarje, namestni žarnik 75 kr.

Za montiranje se računai do 10 svetilk po 30 kr., nad 10 svetilk pa po 20 kr. za vsako svetilko.

Auer-jevo štedilno gorilo

posebno za razsvetljenje stopnišč in koridorjev pa tudi za sijajne razsvetljave z mnogoplemenimi lestenci pripravno, velja samo še gl. 2.40, zraven spadajoči žarnik 60 kr. Auer-jevo štedilno gorilo daje pri plinovi vporabi 50 litrov za 30 normalnih sveč svetlobe, ko daje navadno metulasto gorilo pri 150 litrov vporabe plina komaj za 15 sveč svetlobe.

Doseže se torej z vporabo Auer-jevega štedilnega gorila blizu 70 odstotno prihranitev plina pri mnogo boljši razsvetljavi. Žarniki se na željo brezplačno pošiljajo na dom.

Da preprečimo zameno svojih izdelkov z drugimi manj vrednimi izdelki in iz tega izviračo oškodovanje p. n. občinstva, bodemo svoje pri n. a. trgovinski in obrtni komori registrovane

varstvene znamke

pri prodaji svojih izdelkov vporabljal. — Vsaki montirani žarnik bode odslej po okolu gorilne krone ovitem papirnem odrezku

kot pristen, s patentom varovan

Auer-jev žarnik

takoj se lahko spoznal,

V gorilni kroni (galeriji) so besede: „Gasglühlicht Patent dr. Auer v. Welsbach“ vtisnjene.

(1387)

Stekleni cilinder je z varstveno znamko opremljen in tudi ostali stekleni deli so pod zakonitim varstvom.

Auer-jeve svetilke in Auer-jevi žarniki se po naznačenih cenah dobivajo v naši centrali, IV. Schleifmühlgasse 4, v prodajalnici I., Fischhof 3 in pri raznih plinovitih inštalaterjih.

Velespoštovanjem

Avstr. delniška družba za plinovo žarno luč, Dunaj, IV., Schleifmühlgasse št. 4.

Dobiva se v Ljubljani v plinovi tovarni.

Tschinkel^{nov} kavni zdrob

je najboljši, najkrepkejši in zato tudi najcenejši dodatek k bobovi kavi.

➔ Dobi se v vsaki specerijski trgovini. ➔

(1371-4)

Kje je dobro in zdravo stanovanje za (1381-4)

dva dijaka

pove iz prijaznosti upravnštvo „Slov. Naroda.“

Šolske vesti!

Uljudno priporočam svojo (1368-4)

zalogo šolskih potrebščin.

Papir, črnilo, svinčnike itd. najboljše vrste. — Bogato zalogo pisank in izvrstnega papirja.

Zapisnike, pisanke itd. vežem po naročilu v vsaki množini in ceno

Ivan Bonač

v Ljubljani, Šelenburgove ulice.

Nagrobne vence

v največji izberi in po najnižjih cenah

trakove k vencem

z ali brez napisov v vseh barvah

(98-69) priporoča

Karol Recknagel.

Mignon-glasovir

se prav po ceni izposodi.

Kje? pove upravnštvo „Slov. Nar.“. (1404-1)

I. kartonažna fabrikacija

na Slovenskem. (1369-4)

Priporočam se vsem p. n. gg. fabrikantom, trgovcem, obrtnikom itd., kateri potrebujejo

kartonažo (škatlje)

za eksport in za domačo rabo.

➔ Izdelujem s stroji po fabriški ceni. ➔

Ivan Bonač

knjigovez v Ljubljani, Šelenburgove ulice.

Staroznana

gostilna (hôtel)

na Bledu, Gorenjsko

katera ima pritlično velik salon, jedno sobo in jedno posebno sobo za goste, kuhinjo, dve jedilni shrambi, prednjo sobo; v prvem nadstropji devet sob za prenočišča, pod streho veliko sobo za posle — vsi prostori so s pohištvom oskrbljeni, — jedno veliko zidano ledenico, vodnjak in kolarnico, pred gostilno lep senčnat vrt ob jezeru, dva sadna vrta, vrt za zelenjavo, kopališče za gospe in gospode in pet čolnov,

je na prodaj, oziroma se tudi odda v najem.

Prekupovalci so izključeni. — Ponudbe in poizvedbe pod naslovom:

V. K., poste restante Bled na Gorenjskem. (1401-1)

Št. 117/pr.

Razpis službe.

(1365-2)

Pri upraviteljstvu deželnih dobroteljskih zavodov v Ljubljani izpraznjena je služba

kontrolorja

z letno plačo 1200 gl., s pravico do dveh v pokojnino vštavnih petletnic po 100 gl. ter s prostim stanovanjem

Prosilci za to službo vložé naj svoje pravilno opremljene prošnje

do 1. oktobra 1897. l.

pri podpisnem deželnem odboru.

Od deželnega odbora kranjskega

v Ljubljani, dné 6. septembra 1897.

Kavarna Valvazor!

Kavarna Valvazor je zopet otvorjena!

Cast mi je slavnemu občinstvu v mestu in na deželi, sosebno pa svojim častitim nekdanjim obiskovalcem najudaneje naznanjati, da sem

v novozgrajeni Mayr-jevi hiši Sv. Petra cesta št. 2

zopet otvoril nekdanj tako priljubljeno

kavarno Valvazor.

Novi z največjo udobnostjo opremljeni prostori z najlepšim razgledom na Ljubljano in drevored ob nje obrežji.

Visok zračen lokal!

Časopisi, politični in ilustrovani, v različnih jezikih so vedno na razpolago. Dobre pijače in točna postrežba zagotovljena.

Iskreno zahvaljujoč vse svoje častite nekdanje obiskovalce kavarne Valvazor v Špitalskih ulicah, vabim sedaj iste, kakor tudi drugo slavno občinstvo v Ljubljani in na deželi, naj me blagovoli i nadalje obiskovati v novi moji kavarni.

V nadi, da me niso pozabili in da mi zopet izkažejo čast obiska, beležim

z najodličnejšim spoštovanjem udani

Andrej Stuppan

lastnik kavarne Valvazor.

(1389-2)